

**Huotari, Kilpeläinen, Klemetti, Komulainen, Kyllönen, Kähkönen,
Määttä, Ohtonen, Piirainen, Polvinen, Pulkkinen ja Pääkkönen**

Kuhmolaisjuuristen sukujen vanhojen asuinpaikkojen inventointi ja merkitseminen

Esiselvityshanke

Esa Pulkkinen

**Kalvosarja pohjautuu Pohjois-Karjalan Sukututkijain
seuran kokouksessa 20. marraskuuta 2007
pidettyyn esitykseen**

Kantatilojen inventointi- ja merkitsemisprojekti

- **kuhmolaisjuuristen sukujen vanhojen asuinpaikkojen inventointi- ja merkitsemisprojektin esiselvitys**
- **12 sukuseuraa: Huotari, Kilpeläinen, Klemetti, Komulainen, Kyllönen, Kähkönen, Määttä, Ohtonen, Piirainen, Polvinen, Pulkkinen ja Pääkkönen**
- **esiselvitys 3-10/2007**

sisältö

- Taustaa hankkeelle/yhteistyölle
- Esiselvityksen tavoitteet
- Ripaus Kuhmon asutushistoriaa
- Hankkeen teoria ja metodit
- Kenttätyöt
- Malli tilojen merkitsemiseksi
- Projektin toteutus esiselvityksen valossa
- Esiselvityksen toteutuksesta, arviointia

Yhteistyö-/hanketausta

- kirjoitettua asutushistoriaa 400 v,
- Kuhmoa asuttaneet suvut (10 sukua) esillä Kuhmon asutusmessuilla 10.-18.7.2005
- Kuhmolaisjuuristen sukujen (18) sukuseminaari 11.7.2005; päätös yhteistyöstä esim. tietojen vaihto, foorumi www.sukulipas.fi, kantatilojen merkitseminen, sukututkimuksen osaamiskeskus(idea)
- neuvottelukunta, Jorma Piirainen/Eskil Piira sukuseura ry

Vanhojen asuinpaikkojen inventointi ja merkitseminen, Esiselvityksen tavoitteet

- **Mahdollisuus kurkistaa esi-isiemme ja – äitiemme maailmaan ja arkeen**
- **Arjen malli monitieteellisen tietotaidon avulla; esim. historia, sukututkimus arkeologia**
- **”Arkistotiedot, eläneet kuolleet, perheet ja elinkeinot paperitiedoista todelliseksi, kun arki ja arjen toiminnot sijoitetaan maastoon, jossa nykyihminen voi liikkua ja kokea menneisyyden kaikuja”**

Vanhojen asuinpaikkojen inventointi ja merkitseminen, Esiselvityksen tavoitteet

- **Onko ja kuinka varsinainen kantatilojen merkitsemisprojekti toteutettavissa?**
- **Inventoinnin kenttämetodin testaaminen**
- **Keinot kartoittamiseen, dokumentointiin ja merkitsemiseen mm mahdollista kulttuuripolkua varten**
- **Tonttireservin kartoittaminen**

Projektiorganisaatio

- **Sukuseurojen neuvottelukunta**
- **Ohjausryhmä: Jorma/Pekka Piirainen (Eskil Piira sukuseura), Tauno Komulainen/M-L Lampinen, Tuomo Pulkkinen/Pentti Kähkönen, Tuomo Määttä/Tapani Huotari, (Sukuseurojen neuvottelukunta), prof. Antero Heikkinen JoY, Erkki Romppainen (Kainuun Naisyrittäjyys Leader) ja Pekka Knuutinen (Kainuun TE-Keskus)**
- **Projektipäällikkö: Eeva Miettinen, filosofian maisteri (2007) ammattiarkeologi**
- **Hankebudjetti n 20 000 € (90% EU, 10% oma)**

Kuhmolaisuus, lyhyesti

- **Kaikki kuhmolaiset sukua keskenään äidin puoleista sukua seuraten, Eskil Piira Sukuseura 2001**
- **Kirjoitetun asutushistorian alkuaikana (1600 luvun alusta) saapuivat ne keskenään sikiävät suvut, jotka nykyisinkin Kuhmoa asuttavat**

Ripaus Kuhmon asutushistoriaa

- Pysyvä asutus Täyssinän rauhan (1595) jälkeen
- Ensimmäisen (1605) veroluettelon mukaan verolle kahteen kylään: Katermaa ja Lammasjärvi
- Koko pitäjässä 1633 taloja 38, vuonna 1700 jo 105
- 1650 Klaus Klaukkaan Pojan kartassa 49 tilaa
- 1690 lyhennysluettelon mukaan 44 taloa
- 1723 Sotkamoon kuuluvan Kuhmon tiloja 110
- Tilat pieniä, halkomista vähän, uudisraivattuja

Top 28 (suku/lkm) ala sukulipas

■ Piirainen	6489 *	■ Kyllönen	420 *
■ Huotari	2984 *	■ Kähkönen	412
■ Pulkkinen	1657 *	■ Hyvönen	392
■ Polvinen	1645 *	■ Pääkkönen	383 *
■ Määttä	1130 *	■ Väisänen	359
■ Komulainen	1120 *	■ Niskanen	343
■ Piironen	981 *	■ Malinen	318
■ Heikkinen	763	■ Tervo	313
■ Piironen	735 *	■ Kilponen	302
■ Ohtonen	707 *	■ Kilpeläinen	263 *
■ Meriläinen	680	■ Kärnä	248
■ Korhonen	667	■ Lukkari	245
■ Immonen	491	■ Sirviö	241
■ Haverinen	486	■ Oinonen	202

Kantatilojen merkintäprojekti

- **Monitieteellisyys; arkeologia, antropologia, sukututkimus**
- **Arkisto- ja sukutiedot maastoon koettavaksi (matkailureitti)**
- **Viisi dokumentoitua kantatilahohdetta (usean/yhden suvun asuttama), malli jatkolle**
- **Kantatilojen merkitseminen tarkoittaa sitä, että sukuyhteisöille tärkeitä asuinpaikkoja etsitään, inventoidaan ja asianmukaisesti merkitään maastoon (hankesuunnitelma)**

Kirjallinen aineisto ja arkistomateriaali

- **Kuhmon vanhat tilat vuosina 1605-1820 ; Toivo V. Huotari**
- **Klaus Klaukkaan Pojan vuoden 1650 kartta kenttäkartoituksen pohja**
- **Maanmittaushallituksen arkisto Jyväskylän maakunta-arkistossa, arkistotunnuksella: E3-040-006 G124 Kuhmo, Oulun läänin maarekisterikirjat (maanomistus, halkomiset, karttaotteet maarekisterikirjakoodilla)**
- **Oulun maakunta-arkisto karttamateriaalin arkistotiedot isojakokarttojen avulla**
- **Kruunutilojen määräaikaishatselmukset (aktikirjat), Jyväskylän maakunta-arkisto (rakennusten koot, -materiaalit jne): Entisöinti, ennallistaminen**
- **Sukututkijoiden, sukuyhteisöjen ja tilojen materiaali**

Antropologiset metodit

- **Kysely kuhmolaisille, lähipaikkakuntalaisille ja sukuseuroille informoimiseksi ja kiinnostuksen kartoittamiseksi ko projektiin, kulttuuritoimintaan, sukututkimukseen ja oman suvun menneisyyden tuntemiseen (antropologia)**
- **Esim. Jos Kuhmon alueelle organisoidaan (sukujen kantatiloista) kulttuuripolku, voisitko ajatella vieväsi siihen tutustumaan**
- **Mitä osalliset ja yleisö haluavat projektilta, miten yleisö huomioidaan ja miten se toteutetaan**

Arkeologiset metodit

- **Arkeologinen inventointi on systemaattista maaston tarkkailua**
- **Arkistomateriaalin ja kirjallisen aineiston pohjalta todennäköiset kantatilapaikat sukututkijoiden keräämiä tietoja hyödyntäen (=ennustava inventointi)**
- **Luento ja systemaattinen maastokierros, kesä 2007**
- **Viisi löydettyä, dokumentoitua (arviointi, rakenteiden kuntoselvitys, mallin luonti) kantatilakohdetta, joiden avulla perusteet varsinaisen merkitsemisprojektin metodille**
- **Kohdevalinta tyypillisiä kainuulaisia kantatiloja, tila asuttu jo 1600-luvulla, useamman sukun asuttama, poikkeuksena yksi useiden sukupolvien asuttama**
- **Kohteiden kartoitus, dokumentointi, kuvaus ja piirros, Museoviraston luettelointitapa soveltaen lähtökohtana**

Kohteiden inventointiperusteet

- **Pääpaino tiloilla, joilla asuttu 1600 –luvulla**
- **Pitkään yhden suvun hallussa tai useiden sukujen asuttamia**
- **Edustaa mukana olevia sukuja, ainakin yksi**
- **Paikannettavuus, 1650 –luvun kartalla**
- **Esiselvityksessä ei mahdollista kaikkia 12, aikataulurajaus, kiinnostavuus, kattavuus varsinaisen merkintäprojektin kannalta**

Inventointikohteet, * 1650 kartassa, ** inventoitu 2007

- **Huotarit: Lentuan Huotari 1 *, ****
- **Kilpeläiset: Lammasperän Kilpelä 18 ***
- **Klemetit: -**
- **Komulaiset: Korpisalmen Pulkkila 1 *, jaettu **, ****
- **Kyllöset: Lentuan Kyllölä 16 ***
- **Kähköset: Lammasperän Kähkölä 11 ***
- **Määtät: Lentuan Määttälä 7 *, ****
- **Ohtoset: Lentuan Ohtola 5 ***
- **Piiraiset: Lammasperän Piiraala 1, ****
- **Polviset: Lentuan Polvila 35**
- **Pulkkiset: Lentuan Pulkkila 2 ***
- **Pääkköset: Lammasperän Pääkkölä 8, Korpisalmen Pääkkölä 15 tai Vieksin Pääkkölä 1 ***

Valitut inventointikohteet

- **Valitut 5 tilaa siirretty nykyiselle kartalle ja näin syntyneet alueet ovat olleet kenttäinventoinnin perusteena**
- **Verraten monipuolinen kuva inventointialueista, millaisia rakenteita maastoon on tiloista jäänyt, mitä edelleen havaittavissa ja rekonstruoitavissa**
- **Yleensä (kesä)käytössä olevia pihapiirejä, ei tilapörssimarkkinointiin tarvetta**
- **Erilaisia kohteita, kirkkomaan, vesistöjen, peltojen läheisyys**
- **Soveltaen Museoviraston rakennusinventointilomaketta**

Käytetty inventointilomakepohja

- **Sijaintitiedot: Lääni, kunta, (nimi)kohde, kylä, kaupunginosa, kohdetyyppi, koordinaatit, osoite (8 tietoa)**
- **Omistajatieto**
- **Paikan kuvaus (6 alakohtaa) : Nykyinen käyttö, alkuperäinen käyttö, asutusaika, kohteen kuvaus, kunto, erityispiirteet**
- **Historia**
- **Kulttuuriympäristö**
- **Säilymisedellytykset**
- **Jatkotutkimukset**
- **Merkitseminen, (yhteensä 15 tietoa, alakohtineen 20)**

Esimerkki inventointikohteesta, Pulkkila 1 (Jaakkola 1 & Sillankorva 1771 alkaen)

- **Pulkkila 1 Isojaon jälkeen kahdeksi**
- **Sillankorva: asuintila pihapiireineen, kaksi aittarakennusta (vanhimpia tässä löydettyjä rakennuksia), aittojen kengitys 2007, kirkon kalmiston vieressä (luumateriaalia, rahoja)**
- **Asuneet: Kuhmalainen (1606), Komulainen, Ohtonen, Jöran ja Lauri Pulkkinen (1723), Huotari, Niskanen, nykyiset omistajat Halonen ja Huotarit**
- **Muistitietoa saatavissa, vanhempi pihapiiri ei asumiskäytössä (kulttuuripolku)**
- **Raportti sivut 31-34**

Kyselykartoitus; kiinnostus, kulttuuripolku, opetus, matkailu

- **Parhaimmillaan polku tarjoaisi sekä elämyksellisen että informatiivisen matkan kuhmolaisille omiin juuriinsa**
- **Turisteille ja muille kiinnostuneille se antaisi mahdollisuuden tutustua menneen ajan ihmisiin ja elämänmenoon Kuhmossa**
- **Opetukselliset toiveet, luokka- ja sukuseuravierailut, koulutoimi/paikallis-historia**
- **Vaellusreitin (lyhyt jalkaisin/pitkä auto) yhteyteen, hieno idea!**

Metodin toimivuus

- **Alkoi toistaa itseään, voi jatkaa**
- **Jo karttamateriaalista päätellen nykyiset tilat samoilla nimillä ja paikoilla kuin 1650 kartalla**
- **Kulttuuriympäristö muuttunut vähän**
- **Pihapiirit muokkaamattomia, pinnan alaiset kaivaukset jatkotutkimuksin**
- **Rakenteet hyvin esillä, vaikkei rakennusten tarkat funktiot**
- **Kivijalat, kummut ja rakennukset nykyisten tonttien alueella ja asukkaiden tiedossa**
- **Alusta alkaen rinnakkain: arkistomateriaali ja löydetty rakenteellinen aineisto jo kenttävaiheessa rekonstruktiomallia varten, löydös validisti kartalle**
- **Tallennusmetodiikka toimi: digikuvaus, karttatalennus (millimetripaperin ja peruskarttojen 1:20000 avulla, karttojen käsittely Adoben Illustrator)**

Malli tilojen merkitsemiselle

- Kirjallinen tallennus
- Maastoon merkintä
- Entisöintitarpeiden selvitys
- Entisöintimahdollisuuksien selvitys
- Entisöinti tai ennallistaminen
- Maastoon merkittyjen kohteiden ylläpito ja päivitys
- Internettiin ja/tai kirjalliseen muotoon tuotetun tiedon julkaisu ja päivittäminen
- Palautteen käsittely: parannukset, vastaako odotuksia, palveluyhdistelmät (opetus, matkailu)

Varsinaisen projektin toteuttaminen, luuranko

- **Rajaus, aikajakso, kohteet lkm**
- **Aineiston keruu ja tallennus**
- **Perimätieto, haastattelu, tallennus, litterointi**
- **Varsinainen inventointityö, 100 tilaa 1600 –luku, esiselvityksen mallia soveltaen/kehittäen**
- **Entisöinti ja ennallistaminen, asumaton tila, johon tulosten valossa rekonstruoiden 1600-luvun pihapiiri rakennuksineen**
- **Tiedottaminen, lehdet, keskustelufoorumit, nettisivut, tietokanta**
- **Julkaisutoiminta, kirjallinen, kuva- ja haastatteluaineisto, opas kulttuuripolulle**
- **Maastoon merkitseminen ja kulttuuripolun rakentaminen**
- **Virtuaalipolku tietotekniikan avulla**

Toteutuksesta, arviointia

- **Asiantuntemusta, myös avointa osallistumista (luennot, seminaarit, kenttäinventointi), 12 sukuseuran yhteistyö/vetäjä, Eu/Leader -rahoitus**
- **Hyvä pohja Kuhmossa ja muualla sovellettavaksi**
- **Yhteistyökokemus, yhteistyötaidon kartuttaminen. Yhdessä saa jotakin aikaiseksi, yksin ei sitäkään/mitään.**

Kiitoksia ja lisätietoja

- **Kuhmolaisjuuristen sukujen tietojen vaihto ja kantatilojen merkitseminen, foorumi www.sukulipas.fi**
- **Jorma Piirainen, Eskil Piira sukuseura, Mäntytie 26, 88900 Kuhmo, 08 652 0498, 0400 280 940, jorma.piirainen@office.inet.fi**
- **Esa Pulkkinen, +358 50 3675229 (tämän esityksen vastuu), esa.pulkkinen@jns.fi**